

Э. БАГРЫЦКІ — ПЕРАКЛАДЧЫК КУПАЛЫ

У Вялікай серыі «Бібліятыкі паэтаў» выйшла «Вершнік і пазям» Эдуарда Багрыцкага. Гэты збор выбраных твораў — найбольш поўны з усіх, што выданыя раней. У кнізе змяшчаюцца пераклады вяршыняў Яўкі Купалы, якія з'яўляюцца «Заклятая кветка», «Зімой і ляс», «Снег», «Дзве таполі», «Досвітак», «Пачаць вясеню», «Пазьднёне» і «Крым». Пераклады былі зроблены пазям для зборніка вершаў беларускага песняра, выдадзенага ў 1930 годзе. Цікава тым, што гэты перакладчык «Дзюжых таполяў» Багрыцкага з'яўляецца пераказчыкам «Дзе вяселье» і «Крыж».

«Некалі-я напісаў верш, — задумваўся на час, — «Дзе таполі» ў нас... баром сустрэліся на рабэй, а таполі часта парамі стаіць у палю. Верш гэты з'яўляецца перакладам Эдуарда Багрыцкага. Я лічыў не бачыў яго перакладу, а мне ўжо пішыце «гарышчы з Максім» «Добрыя ты напісаў верш, Вішнёў», «Якія вершы?» — пытаюся па тэлефону. Аказалася: «Дзе вяселье». А я не разумею. Пераказчык: «Ці не памылка?» Не пісаў я такіх вершаў. Замест адказу прыслалі пераклад Багрыцкага. Многа слоў не маюць, а вершы мае. Багрыцкі адчуў, што душа і, значыцца, з'яўляецца пераказчыкам.

ВІНШУЕМ З УЗНАГОРАДАЙ

За заслугі ў развіцці савецкай літаратуры і ў сувязі з паўстагоддзем з дня нараджэння Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнёс унагарады паэту Бялініну Антону Пятровічу Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

За вялікую работу па вывучэнні геральдыкі Брэсцкай крэпасці і стварэнні твораў, якія ўспраможваюць легендарны подзвіг абаронцаў у гады Вялікай Айчыннай вайны, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнёс унагарады пісьменніку Сяімову Сяргею Сяргеевічу Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ЧУЖОЕ ВЕДАМСТВА. ЧАМУ?

А. МАХНАЧ

У цэнтры Светлагорска, на прапекце Імя Леніна, узвышаецца вялікая будынка. Гэта клуб энергетыкаў Востраўскага ДРЭС. У горадзе ўсе яго называюць палацам. Ён мае вялікі штат работнікаў. Старшыня праўлення клуба Уладзімір Архіпавіч Даніленка нават з нейкім гонарам расказвае:

— Мы ўзялі шэфства над Дуброўскім сельскім клубам, які знаходзіцца ў калгасе «Шлях да камунізму». Выязджалі туды з канцэртнай групай.

На маё пытанне, што яшчэ было зроблена і робіцца ў час пераклічкі сельскіх клубу, Уладзімір Архіпавіч больш нічым не мог пахваліцца.

Яшчэ да пачатку гутаркі з Уладзімірам Архіпавічам у маёй записнай кніжцы былі ўжо запісаныя думкі рабочых аб дзейнасці клуба энергетыкаў. Усе яны зводзіліся да аднаго: нічога цікавага там не праводзіцца, адны гурткі мастацкай самадзейнасці ды танцы.

— Работнікі палаца захапілі толькі канцэртнай дзейнасцю і адарвалі ад жыцця роднага горада, яго людзей, ад тых задыя, якія сягоння вырастаюць людзі горада. — Заўважце выхавальніц і мастацкіх кіраўнікаў інтэрнатаў Дамітрыя Масімавіча Мяснішкіна. — Калі часам даведваюцца аб маладзёжным вечары ў нашым палацы, дык не падумайце, што там для моладзі сапраўды прапануюць цікавае мерапрыемства. Не! Будучы, як заўсёды, танцы.

У Светлагорск працуе на грамадскіх асновах гарадскі аддзел культуры. Члены яго савета на чале з Соф'яй Іаўлеўнай Лішчынскай многа разоў спрабавалі скрапчы справу з месца, зробіць так, каб клуб энергетыкаў пачаў праводзіць больш актыўную культурна-масавую работу ў маладзёжным інтэрнатзе і на прадырствах, каб ён з'яўляўся не з кінутым жыццём горада.

Але Уладзімір Архіпавіч заўсёды кажа: «Мой палац у падначаленні Аблсаўпрофа». — І наадраз адмаўляецца трымаць справядліва перад грамадскім аддзелам культуры, сумесна з ім панаваць сваю работу. Між іншым граба адзначыць, што гэты аддзел і яго актыўныя праводзяць у горадзе вялікую работу. Яна магла быць значна большай, каб у гэтай справе не былі пачынены назіральніцкіх і лектёрскіх клуба энергетыкаў. Ён не хоча паддацца сапраўднаму творчучу сувязі з работнікамі раённага аддзела культуры, які гэта, напрыклад, робіць выкладчыкі Светлагорскай музычнай школы. У час пераклічкі сельскіх клубу яны вырашылі адкрыць пры сваёй школе пастаянна дзейную курсы павышэння кваліфікацыі кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці калгасаў і саўгасаў. Выкладчыкі сумесна з аддзелам культуры распрацавалі вучэбную праграму. Неўзабаве пачнуцца заняткі.

А хіба калектыву клуба энергетыкаў не можа зрабіць у гэтай справе значна больш, чым шэфства толькі над адным асяродкам культуры? Чаму б, напрыклад, не зацікавіцца працай саўгасных клубу, дзе многія калектывы мастацкай самадзейнасці адчуваюць вострую патрэбу ў метадычнай дапамозе з боку кваліфікаваных спецыялістаў па драме, хору, танцах, музыцы, мастацкаму чытанню? Сёння вясёлыя патрэбы і пільнае воля мастака, бо наглядная агітацыя ў многіх кал-

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА
2 29 мая 1964 года.

Лазычыная ПАВЕРКА

Пятрусь МАКАЛЬ
АДБІТАК ПАЛЬЦАЎ
Таму, хто ступіць на заморскі бераг,
Адолеўшы крутыя стыхіі пльмы,
Задавоўся:
на дзесяці паперах
Адбітак пальцаў, як пачаць, пакінь...
З дрыготкіх эрэнкаў, як з бясспітных
дзяльцяў,
Здзімець акулеры, спякалі!
І перад вамі, як адбіткі пальцаў,
Паўстануць буйна ўсе мацеры,
Глядзіце ў затуманеныя воды
З амерыканскіх тлумных берагоў
Адбітам пальцаў статура свабоды,
Аглухлая ад зводу панцоў...
Калі б былі ў яе на выезд віза,
ўранку

ПА СТАРОНКАХ ЧАСОПІСАЎ

Есць у новых вершах Пімена Панчанкі нешта такое, што прымушае мяне пачаць гаворку пра іх з крылатых гораўскіх слоў: «Чалавек нараджаецца для лепшага!»
У нашым грамадстве кожнае новае паняццё ўсё ж такі, мабыць, больш шчаслівае, чым паняццё, бо ўсім ладам жыцця ствараюцца ўмовы, каб чалавек быў больш прыгожым і багатым, быў зместова і цэльнай асобай. Сёння мы ўсё гэтых пераўтвараем паняццёмі і ўчымі людзей з прычынамі маральнага кодэкса будучыня камунізму. Дзе і самага сур'ёзна чалавек судзіць усё больш высокай мерай. Я скажу ў вас — мерай пазіі.

Час уладарна ўзнімае чалавека. Над бытам, над страхам за сваё месца ў службовай іерархіі, над кар'ернамі разлікам. Час вымагае ад чалавека шчырасці і дабраці. Прыня ўжо на ўвесь голас апылае такога — шмат у чым новага! — чалавечы-грамадзянскі нашай краіны пасля XX і XXII з'ездаў партыі.

Уся папярэдняя літаратура жыцця надзей і марай пра чалавека буд-

штатнага загадка. Яго змяняе на грамадскіх асновах Геннадзь Бялабародаў. Малады камуніст працуе ўрачом. У яго на асноўнай рабоце не менш спраў, чым, скажам, у любіта настаўніка Чырваніцкай сярэдняй школы. І ўсё-такі, апрача асноўнай прафесіі, Г. Бялабародаў мае некалькі грамадскіх. Ён знаходзіць час, каб праводзіць у вёсцы са сваімі актывістамі культурна-масавую работу, актыўна ўдзельнічае ў пераклічцы сельскіх клубу. У раёне амаль няма такога населенага пункта, дзе б не пабывалі з канцэртамі самадзейнага артыста саўгаснага вёскі Чэрнін.

Думаецца, што ў многім тут віна кладзецца не толькі на раёны аддзел культуры, але і на прафсаюзны клубы і гурткі, дамы і паліцэйскія клубы. Пра вырашаныя важкія пытанні культурна-масавыя работы на вёсцы і ў горадзе яны лічыць не заўсёды садзіцца за круглы стол. А бывае і такое, што калі дзе і хочучы сесці за яго, дык часам унікаюць розныя перашкоды.

Вось факты. Жлобінскі раённы аддзел культуры меў свой РДК. Але летас гэтаму Дому культуры прысвоілі тытул «гарадскі», і ён апынуўся ў падпарадкаванні ўпраўлення культуры прамясловага аб'яўканома. Гэтым самым сельская калгасна і саўгасна мастацкая самадзейнасць страціла свой метадычны цэнтр. На сотню самадзейных гурткоў сягоння ў раёне няма ніводнага спецыяліста ні па хору, ні па драме, ні па танцах.

— Калі ласка, — кажуць работнікі гарадскога Дома культуры, — давайце нам транспарт, апалячкі камандзіроўку — і мы будзем анаваць метадычную дапамогу сельскім самадзейным калектывам.
— А дзе ж мы возьмем сродкі? — будзе загадка раённага аддзела культуры Ганна Дамітраўна Шчыракова. — Іх нам не плануць.

Праўда, работнікі гарадскога Дома культуры паспрабавалі апалячкі свае выезды на вёску з фонду спенсродкаў, якія дунь ад адлічэнняў за танцы і іншыя палітычныя вечары. Тады гарадскі фінансавы аддзел падаў свой голас: — Вы на каго працуеце? На арганізацыю чужога ведамства? Не выйдзе!

На гэтым скончыўся ўдзел работнікаў Жлобінскага гарадскога Дома культуры ў пераклічцы сельскіх клубу. Праўда, толькі метадыст па танцах Вера Кілюч нейкім чынам яшчэ ўмудраецца іншы раз пабываць у самадзейных артыстаў вёскі. Але, відаць, ненадоўга. Варта фінансавым работнікам горада даведацца аб гэтым, і ачыя могуць дзейнае заявіць: «На чужое ведамства працуеце!»

У Жлобіне ёсць музычная школа і клуб чыгуначнікаў. А хто з іх сёння пабывае ў сельскіх устаноўках культуры? Такія прыклады прывесці можна.
На тэрыторыі аднаго і таго ж сельскага Савета сёння можна ўбачыць будынік з шыльдамі сельскіх, калгасных і саўгасных клубу, дамоў культуры, бібліятэк, чырвоных куткоў, — устаноў розных сістэм і ведамстваў. У іх адна задача — выхаванне чалавека камуністычнага грамадства. Гэта абавязвае гарадскія і раённыя аддзелы, дамы, палацы, клубы і творчыя арганізацыі, якія знаходзяцца ў іх падпарадкаванні і ў падпарадкаванні прафсаюзаў, пры вырашаныя важкія пытанні культуры-асветнай работы садзіцца за круглы стол і за гэтым сталом весці прычысловую размову аб дзейных формах і метадах азнаання дапамогі клубам і бібліятэкам вёскі.
І вельмі шкада, што ў Светлагорску і Жлобіне пры вырашаныя гэтых пытанні работнікі культуры яшчэ не селі за круглы стол.

ВЫСОКАЯ МЕРА

Барыс БУР'ЯН

Але толькі субсідэнткам, Пімен Панчанка, як мне здалося, шукае зараз новай якасці ў характары лірычнага «я». Яно, гэтае «я», і раён было ў яго, там сваё, расхрыстаным, адкрытым для людзей, зацікаўленым і прыгным да жыцця. Цяпер жа да гэтага далучаецца пацужыцца самахварынасці.

З амаль што невыказанай тугой прызнаецца паэт: «...нам часам не хапае дабраці». Ён не бачыць вынікаць на сваю галаву гнёт халоднай ад літаратуры: як гэта, маўляў, у наш час ды раптам не хапае ў людзей дабраці? Гутарка ідзе пра патрабавальную закліпанасці або лепшым чалавек, аб тымнаасі або. Дабраці нам не хапае —

Не той сплюнцваў,
Што ўсё дабраце
І прыкрылае
Смаўжона граці:
А той, што ў будучыню
Сэрцы чужога
І ажуляе
Смых у галук...
(«Паама майго ласу».)
«Асцерагайцеся падробкі!» — папярэджвае Пімен Панчанка, і гэта датычыцца і вершаў, і паучэнняў. Просталінейна на гэты раз мараль радкоў нечакана для чытачоў ператвараецца ў пазію вытокаў накіла, бо надзёнае сплунцвае з думкай пра мінулае, калі «звычусь аднаўляць звычкі было ў нас шмат» і дзіва «усё бывала існа наводле дойма і цята».

Асцерагайцеся падробкі!
Ва ўсім, усюды, усё жыццё.
Трапятля, часам адзілючыя не-
ладарыня на сваёй інтымнасці
Чытачам здаўна добра вядома

З ДОБРА ТРЫВОГАЙ ЧАЛАВЕЧАЙ...

Гэта ўжо амаль правіла: паста таго, які паз вядуць свой першы зборнік, ён на нейкі час змаўкае (у сэнсе — не друкуецца), змаўкае, так скажам, перыяд «міжжыцця». Відаць, асцерагае першы этап і развіццём, які развіццём з дацэнствам ці юнацтвам, са сваімі першымі вершамі, відаць, рыхтуюцца да новага, больш складанага этапу, якім з'яўляецца другая кніга. Такая ж падрыхтоўка патрэба паўнага часу — гэта як зборы ў дарогу, цяжасці якой ужо нейкім чынам разведаны.

Былі і такія зборы, таная воль «паўза» і ў Дануты Загнетавой паста таго, як яна выпусціла сваю першую кнігу «Дзівачоце сорца». І паўза, трэба сказаць, недарожная, плынная. Аб гэтым сведчаць новыя вершы паэтэсы, з якімі яна выступіла нядаўна ў перыядычным друку.

Асабліва цікавай і характэрнай з'яўляецца мне падборка вершаў, змяшчаючых і музычныя вынаходніцы «Малалодцы» і «Дзівачоце сорца» былі ўсхваляваныя, напоўнены аэманіяльнай вершы, добрыя, свежыя паэтычныя замалюўкі. Усё гэта было. І ў той час аўтару не хапала яшчэ глыбіні погляду, не хапала роздуму над жыццём. Што ж да новых вершаў Д. Загнетавой, то яны ярка і вызначаюцца тым, што ў іх пачынае гуляць такі роздум. Адчуваецца, што паэтэса абдумвае і свой асабісты жыццёвы вопыт і больш пільна прыглядаецца да наваколлага жыцця, да людзей, пачынае аналізаваць, параўноўваць нешта адмаўляць і нешта сцвярджаць. І ка-

ТАНЦЮЮЦЬ ЮНЫЯ

Мінскія хараграфічныя вучылішча ў апошнія гады рэгулярна вядуць на сцэне маладыя Аляксандрава і Шчыракова, якія даюць магчымасць глядачам і тэатральнай грамадскасці пазнаёміцца з тым, якія вядуць падрыхтоўку і выхаванне будучых артыстаў балетнага мастацтва.
Сялятка справядліва вучылішча, у якой удзельнічаюць маладыя, сярэднія і выпускніцы класаў, парадвала сваёй разнастайнай праграмай, а галоўнае — узрастанне прафесійнальным майстарствам юных артыстаў.
Прыкладна калектыву вучылішча не абмежаваны пазіі і спецыяльнасці, а агульнай і гэтым годзе пастаноўку аднаітоўвае балета «Шаленніца». Яго вынаходніца і аўтарка італьянскага балета «Шаленніца» — вучылішча і вучылішча, неабходна адзначыць роўнасць зладжанасць кардбалету. З салістаў найбольш удаля танцавала вучаніца 7-га класа Т. Фесенка, якая пазіі і музыка вынакала «Празлоў». На жаль, іншыя юныя вынаходніцы хараграфічных уалаў. Падарогам, якія працавалі над гэтым балетным спектаклем, варта дамагчыся ад сваіх выхавальцаў большага прыняцця ў музыку Шаленна, пацужы стылю і адухоўнасці вынавання.
У праграму другога аддзялення канцэрта ўваходзілі асобныя нумары — класічны і хараграфічныя танцы з балетаў «Шчаўкунчычы», «Лебядзінае возера», «Баянэра» і іншых. Выпускнікі вучылішча В. Бутрымовіч на прафесійным узроўні вынаваў балет «Баянэра» і іншыя. Выпускнікі вучылішча В. Каруціс і В. Каруціс тэмпераментна вынавалі іспанскі танец з балета «Лебядзінае возера». В. Каруціс паспяхова станавіла «Іспанскі вяршы» з балета «Баянэра». Адчуваецца, што педагог па характару танцу Н. Паро-

Цягі, як віны хмель, эзон,
Пускай па лужных караблі,
Шыбуў за імі наўзгодан,
Жыты, гукаючы арагата,
Шумяць, як непразодны гай...
Бры дугу—
З нібесаў радугу—
Каня ў дарогу запрагай!

ПУЛЬС ВЯСНЫ

Ранак выдася які!
Паглядзі на гоні:
Сонца,
нібы рунікі,
Разслапа праміні,
Заван чароўны з-пад аблок
Сылпещца на хаты,
Мо пачесці заночы,
Нашы касманяўты!
І пльвіне ён, падвясны,
Па-над полем, гаем,
І, як быццам пупс вясны,
Б'ецца, не сціхае.

радкі Пімена Панчанкі афарбаваны ў смугах, у гнёт, нават у злосьці. Яго дабраца не ведае прымірэння настраў. Лірычнае «я» паста пасаідаць ваю супраць раўнадушнасці. Яно знае і мудрае разуменне непэабходнага зачыну жыцця: чалавек нараджаецца, чалавек і памірае. І ўсё ж няма вышэйшага гонару для чалавека — прыняць на яму і «не сніць аб бархале», а сонечным «маём даражыцкі».

Адапсрапа на зямлю смурэ,
Сэрцам цяка ўсё перабрыў —
Хто жыве сёння, хто гаруе,
Хто шчы, хто выне без пары.

Мо бяду яму здышла горла,
Можа хтось не можа ўмю джынуць?
Не заўбяду суды раней за гора,
Хоць на дзве хвіліны заглянуць.

Зайздросна трапіла гэтай паэтычнай вынава Пімена Панчанкі! Яго лірычны герой жыве прагай раней за гора прысціць да чалавека з дапамогай, з добрым словам спявання. Характары лірычнага «я» паста стала ўласцівай і такая рыса, як чалавечая далікатнасць. І яго вершы вучаць без паучання.

Мне здаецца, што новая нізка вершаў ўзабагачае творчасць Пімена Панчанкі якасна. Гэта — крок у нетры лірычнага свету асобы. У нетрах тых паз знашоў ужо І. мабыць, знойдзе яшчэ самародкі сапраўднай чалавечасці. Неждарма ён прызнаецца ў адным з вершаў: «І сэрца па штормах сумее...» Ці не тья гэты штормы, да якіх прыслухоўваецца ў свой час Максім Багдановіч?

Толькі хацелася б, каб Пімен Панчанка памятаў, што ён ужо і скардзіўся, і асуджаў крытыкаў злындыва, крытыкаў-начотыкаў. Ці ёсць патрэба зноў вяртацца да іх і прысваіча імя новай «яновыя» радкі. Як і тым падзяджэнням, якія чакаюць і ўсім нам. Пра гэта ён пісаў ужо раней.

Чытачам здаўна добра вядома

А. ВЯРЦІНСКІ

Дзе ў праніжэнным, цікавым увогуле вершы «Хлопцы», якім адкрываецца нізка, якім вышэйшымі паказаванца яшчэ вельмі абогулена, без якіх-небудзь канкрэтных маральна-псіхалагічных азнак, то верш «Іны» з самага святаго раіна...» — другая плына. У ім паэтэса спрабуе падлісціць да чалавека больш патрабавальна, з пазнай маральнай мернай. І тады яна заўважае, што іны

Пройдзе рэчку — ногі не намочыць
Ды, суці, даўрэе далей,
Так, каб і не крмудзіць, вельмі
І каб быць за гэтых іных вышлі,
І каб гэтак хлестна справы вышлі,
Што не ступілі на іх падзі лішнія.

Даўшы даволі трапную характарыстыку пародзе людзей, якіх называюць яшчэ прыстасаваным, аўтар супрацьпастаўляе ім чалавека, які

Як ратаў вясно па раллі,
Усё бяжыць, іхнацца спашыць,
Днем і ноччу,
дзіем і ноччу крочыць...
Паэтэса задумваецца над пытаннем: як жыць? Спрабуе акрэсліць сапраўдныя жыццёвыя каштоўнасці, вывеліць маральны ідэал. Лісны спакон, лісны ціш (верш «У шчыні»), ён, дарчы, блізі па сваёму настрою да «Паам майго ласу» Пімена Панчанкі, надрукаванай адначасова ў «Полымі» наводзіць на думку, што

Развучыліся роўна яны,
Усё зямляе камунізму хутышыць,
Мастакі і паэты ў вершах
Стрэмліліся ажывіць інавейшае,
Возьмілі бгыччу у вечнасці.

Есць у той жа падборцы і верш, дзе паэтэса як бы дае кваліфікацыю жыцця «без паспешнае мітусні». Гэта верш пра тое, як «шталвалі капусту доўж», пра смеяны мір і лад, пра людское «шчасце». Не пра шчасце ў яго мяшчынскім ці абстрактна-рамантычным сэнсе, а імяна пра шчасце — па-лічому здаровае, трывалае, надзейнае забеспечанае дружнай працай, блізкасцю да прыроды, узаемнай любоўю. Верш атрымаўся надзвычай светлы, сонечны.

Як вядома, з творчым ростам прыходзяць і новыя мастацкія сродкі. Гэтае правіла дае знаць аб сабе і ў далейшым выпадку. Данута Загнетавая смела абнаўляе, у прыватнасці, рыфму. Праўда, не ўсё знойдзеныя ёю рыфмы удаля і недарожныя з іх вельмі ўжо прыбылівыя (іспішылі — апунцілі, шуме — падумай, двое — воевалі), але тое, што паэтэса шукае новыя магчымасці фанетычна-гукавой выраўнасці радка, гэта, безумоўна, добра. Гэта таксама сведчыць аб тым, што талент не стале.

заслужанай артыстка БССР,
В. КАРПІЛІНА,
На здымку — сцэна з балета «Шаленніца»
вынаваны юных артыстаў.
Фота Ул. КРУКА.

